

Asiantuntijalausunto sosiaali- ja
terveysvaliokunnalle hallituksen
esityksestä 131/2025 alkoholilain
muutoksiksi

LT, el Kaarlo Simojoki

10.2.2026

Pääviestit

- Esitys lisää alkoholin saatavuutta ja kasvattaa haittoja erityisesti riskikuluttajissa.
- Haitat kasautuvat haavoittuviin ryhmiin: lapsiperheisiin, nuoriin aikuisiin, sosioekonomisesti kuormittuneisiin ja ikääntyneisiin.
- Sosiaali- ja terveyspalvelujen kuormitus kasvaa kaikilla osa-alueilla.
- Alkoholi heikentää kansantaloutta ja lisää yritysten kustannuksia.
- Kokonaisvaikutus on ristiriidassa alkoholilain haittojen vähentämistavoitteiden kanssa.

Kulutus ja markkina

- Alkoholin kokonaiskulutus on laskenut, mutta riskikäyttö pysyy korkealla tasolla.
- Vähittäismyynnin osuus on kasvanut, ja kulutus on siirtynyt koteihin ja valvonnan ulkopuolelle.
- Ulkomailta tehtävät verkkokauppaostot ovat lisääntyneet, vaikka tilastoimaton kokonaiskulutus on pienentynyt.
- Juomasekoitusten kulutus kasvaa, ja olut muodostaa edelleen suurimman juomaryhmän.
- Kulutusrakenne muuttuu haitallisemmaksi, ja humalahakuinen juominen on edelleen yleistä.

Alkoholihaitat yleisesti

- Alkoholi on yksi suurimmista vältettävissä olevan sairastavuuden ja kuolleisuuden aiheuttajista Suomessa.
- Noin neljäsosa aikuisväestöstä ylittää AUDIT-riskirajan.
- Alkoholi on keskeisin vältettävissä olevien elinvuosien menetysten syy.
- Valtaosa haitoista syntyy toistuvasta riskikulutuksesta, ei alkoholiriippuvuudesta.
- Alkoholi liittyy yli kahteensataan sairauteen ja tapaturmaryhmään.

Haitat väestöryhmille

Alaikäiset ja nuoret

- Nuorten oma alkoholin käyttö on vähentynyt, mutta hyvinvoinnin polarisaatio on lisääntynyt.
- Arviolta kymmenet tuhannet lapset altistuvat vanhemman päihdeongelmalle ja turvattomuudelle.
- Vanhempien alkoholinkäyttö heikentää arjen turvallisuutta ja lisää psyykkisiä riskejä.
- Sosiaalisen median trendit lisäävät makeiden juomasekoitusten kokeilua ja muokkaavat myös alkoholin käyttötapoja.

Nuoret aikuiset

- Humalajuominen ja suuret kertakulutukset ovat yleisimpiä tässä ikäryhmässä.
- Riskikulutus kasautuu opiskelijoihin ja taloudellisesti haavoittuviin nuoriin.
- Alkoholin ja stimulanttikokeilujen yhteiskäyttö on lisääntynyt.
- Runsas kulutus heikentää opiskelu- ja työkykyä ja lisää pitkäaikaisia haittoja.

Haitat väestöryhmille, jatkuu

Työikäiset

- Suurin osa suurkuluttajista on työelämässä, ja haitat näkyvät työuran aikana.
- Alkoholi lisää sairauspoissaoloja, presenteismia ja työkyvyttömyyttä.
- Jo kohtuullinen riskikulutus heikentää kognitiota, palautumista ja työtehoa.
- Varhainen tunnistaminen on puutteellista, jolloin haitat realisoituvat myöhässä.

Ikääntyneet

- Ikääntyneiden alkoholikuolleisuus on noussut voimakkaasti viime vuosikymmeninä.
- Alkoholin ja monilääkityksen yhdistelmä lisää vakavien haittojen riskiä.
- Kotihoidon, päivystyksen ja vuodeosastojen kuormitus kasvaa alkoholihaittojen vuoksi.
- Alkoholinkäyttö lisää myös yksinäisyyttä ja sosiaalisen toimintakyvyn heikkenemistä.

Haitat kansantaloudelle ja yrityksille

- Alkoholi pienentää arvioiden mukaan Suomen BKT:tä noin viidellä miljardilla eurolla vuodessa.
- Työelämään kohdistuvat haitat ovat yli miljardin euron suuruiset vuosittain.
- Taloudelliset vaikutukset syntyvät jo melko vähäisestäkin riskikulutuksesta.
- Alkoholin pitkäaikainen riskikulutus heikentää työkykyä ja kasvattaa merkittävästi työkyvyttömyyden riskiä.
- Alkoholihaitat heijastuvat kouluttautumiseen, työuriin ja ylisukupolviseen hyvinvointiin.

Haitat palvelujärjestelmälle

- Alkoholihaitat kuormittavat laajasti sosiaali- ja terveydenhuollon eri osa-alueita.
- Alkoholinkäyttöön liittyvillä potilailla on moninkertainen palvelujen käyttö verrattuna muuhun väestöön.
- Päihde- ja mielenterveyspalvelujen saatavuus on heikkoa ja vaihtelevaa, ja osaavan henkilöstön pula pahenee.
- Hoitoon hakeudutaan ja päästään usein vasta myöhäisessä vaiheessa, mikä lisää kustannuksia.
- Kuormitus kasvaa erityisesti somaattisessa erikoissairaanhoidossa ja lastensuojelussa.

Riskit: Saatavuuden kasvu

- Verkkokauppa, kotiinkuljetus ja etämyynti lisäävät merkittävästi alkoholin saatavuutta.
- Uudet jakelukanavat lisäävät alkoholin hankinnan helppoutta ja impulssiostamista.
- Kulutus siirtyy koteihin, mikä heikentää valvontaa ja varhaista tunnistamista.
- Saatavuuden kasvu lisää etenkin riskikulutusta ja siihen liittyviä haittoja palvelujärjestelmälle ja työelämälle.
- Saatavuuden lisäys kasvattaa alkoholikulutusta ja haittoja erityisesti haavoittuvissa ryhmissä.

Riskit: Haittojen kasautuminen

- Haitat kasautuvat lapsiperheisiin, nuoriin aikuisiin ja sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleviin.
- Kotiinkuljetus lisää lasten altistumista vanhempien juomiselle ja turvattomuudelle.
- Mielenterveys- ja päihdehäiriöistä kärsivät ovat erityisen haavoittuvassa asemassa.
- Resurssipula vaikeuttaa palvelujärjestelmän kykyä vastata kasvavaan tarpeeseen.
- Vaikutukset heijastuvat pitkäkestoisesti perheiden hyvinvointiin.

Riskit: Yhteiskäyttö

- Alkoholi lisää stimulantteihin liittyvien huumekokeilujen riskiä.
- Stimulanttien käyttö on Suomessa kasvussa erityisesti nuorten aikuisten keskuudessa.
- Alkoholin ja stimulanttipohjaisten huumeiden yhteiskäyttö lisää tapaturmia ja akuutteja haittoja.
- Riskikäyttö on keskittynyt opiskelijoihin ja työelämän nuoriin aikuisiin.
- Lakiesitys ei huomioi yhteiskäytön yleistymisen riskiä lainkaan.

Riskit: Kotiinkuljetus

- Ikärajavaalvonta heikkenee ilman vahvaa sähköistä tunnistautumista.
- Kotiovelle tapahtuva luovutus vaikeuttaa päihtymyksen ja alaikäisyyden arviointia.
- Vanhempien alkoholinkäytön näkyvyys lisääntyy kotona, mikä vaikuttaa lapsiin.
- Ikääntyneiden alkoholinkulutus kasvaa, mikä lisää esim. kaatumisia ja komplikaatioita.
- Valvonta on olennaisesti heikompaa kuin myymäläympäristöissä ja seuraamukset rikkeistä vähäiset.

Riskit: Markkinointisäätely

- Väkevien juomien verkkomarkkinointi lisää nuorten altistumista alkoholille.
- Digitaalisen mainonnan valvonta on haastavaa ja rikkeiden seuraamukset vähäiset.
- Markkinointi lisää kulutusta erityisesti riskikuluttajissa.
- Sosiaalisen median kautta leviävä sisältö lisää normalisaatiota.
- Vaikutukset kohdistuvat nopeasti nuoriin, nuoriin aikuisiin sekä työikäisiin.

Johtopäätökset

- Esitys lisää alkoholihaittoja, vaikka kokonaiskulutus ei nousisi.
- Riskikuluttajien ja haavoittuvien ryhmien kulutus kasvaa eniten.
- Palvelujärjestelmän kuormitus ja kustannukset kasvavat merkittävästi.
- Alkoholilain haittojen ehkäisyn tavoitteet eivät täyty, ja kansanterveys heikkenee.
- Vaikutukset ovat myös vastoin hyvinvointialueiden kestävyys- ja työkyvyn vahvistamisen tavoitteita.

Suosituksia

- Vahva sähköinen tunnistautuminen tulee ottaa käyttöön kaikissa tilauksissa.
- Kotiinkuljetuksen valvontaa ja seuraamuksia on vahvistettava.
- Markkinointirajoituksia tulee tiukentaa alaikäisten ja nuorten suojelemiseksi.
- Päihde-, mielenterveys- ja perhepalvelujen resursseja tulee vahvistaa ja hoitoon pääsyn kynnystä madaltaa.
- Alkoholilain vaikutuksia tulee seurata myös huumeiden yhteiskäytön näkökulmasta.